

Міністерство освіти і науки України
Карпатський університет імені Августина Волошина

ЗАТВЕРДЖЕНО

Голова приймальної комісії
Карпатського університету імені
Августина Волошина

В.В. Бедь
"26" березня 2021 р.

31477568

ПРОГРАМА

**фахового вступного випробування
для здобуття освітнього ступеня бакалаврана основі освітньо-
кваліфікаційного рівня
молодшого спеціаліста, освітньо-професійного ступеня фахового
молодшого бакалавра, освітнього ступеня молодшого бакалавра**

галузь знань **08 «Право»**
спеціальність **081 «Право»**
освітня програма **«Правознавство та правозахисна діяльність»**

Розроблено:
Кафедрою правознавства та канонічного права
Протокол № 7 від 01.03.2021 р.
Завідувач кафедри О. Пайда

Розглянуто:
Приймальною комісією
Протокол № 3 від 26.03.2021 р.

Ужгород 2021

Навчальна дисципліна «Теорія держави і права»

Тема 1. Теорія держави і права як наука і навчальна дисципліна: завдання, функції і місце в суспільних та юридичних

Поняття та система науки. Природничі та суспільні науки. Правознавство — система наук про право. Місце теорії держави та права в системі наук. Предмет теорії держави та права. Методологічне значення теорії держави та права. Філософські, загальні, спеціальні та приватні методи теорії держави та права. Принципи теорії держави та права. Функції теорії держави та права. Значення вивчення теорії держави та права для підготовки професійних юристів.

Тема 2. Методологія теорії держави і права.

Методологія держави і права та її роль.

Основні філософські підходи до вивчення теорії держави і права. Методологічні принципи та логічні прийоми теорії держави і права.

Тема 3. Виникнення держави і права.

Поняття суспільства. Людина в системі суспільних відносин. Структура суспільства: соціальні та політичні інститути. Підстави і призначення соціальної організації суспільства. Суспільно-економічна формация. Цивілізація.

Загальна характеристика первісного (додержавного) суспільства. Рід як джерело, носій та адресат влади первісного суспільства. Звичай як регулятор суспільних відносин.

Причини та умови виникнення держави. Зміна первісних економічних систем: три великі розподіли праці. Економічні, політичні, соціальні та географічні передумови виникнення держави. Східний та західний шляхи виникнення держави.

Особливості виникнення права.

Основні теорії походження держави та права: теологічна, патріархальна, спільного договору і природного права, насильства, матеріалістична, органістична, технократична, космічна.

Тема 4. Держава: основні поняття, ознаки, функції.

Значення поняття держави в юриспруденції (історичний генезис розуміння поняття держави). Розмаїття поглядів на визначення держави. Поняття держави в широкому та вузькому розумінні. Держава в юридичному, соціологічному, біологічному та нормативному аспектах.

Визначення сутності держави — класовий та загальносоціальний підходи. Основні ознаки держави. Публічна влада як ознака держави, її відмінність від влади додержавного суспільства. Апарат управління та апарат примусу — складові публічної влади.

Поняття території держави. Фактична та юрисдикційна територія держави. Територія у широкому та вузькому розумінні.

Поняття та структура суверенітету держави. Внутрішній та зовнішній суверенітет. Суверенітет народу та суверенітет нації. Ознаки державного суверенітету України. Випадки обмеження державного суверенітету. Право як ознака держави. Система податків, прямі та непрямі податки. Державні атрибути. Герб, гімн, пам'ятні дати.

Тема 5. Державний апарат, механізм держави, орган держави.

Поняття механізму держави.

Державний апарат.

Орган держави.

Тема 6. Типологія держави.

Поняття суспільної влади. Влада як універсальний механізм організації суспільного життя. Розподіл суспільної влади на політичну та неполітичну.

Політична система суспільства як сукупність усіх політичних явищ. Елементи політичної системи. Людина в політичній системі суспільства.

Види політичних систем: вплив соціально-економічних формаций та політичних режимів на політичну систему.

Держава як центральний компонент політичної системи. Співвідношення політичної і державної влади. Рівні організації і функціонування політичної влади.

Тема 7. Форми державного правління.

Поняття форми державного правління та її елементи. Поняття монархії та її ознаки. Конституційна монархія її ознаки та види. Абсолютна монархія.

Поняття, ознаки та види республік. Президентська республіка. Парламентська республіка. Змішані республіки.

Гібридні форми правління.

Тема 8. Форми державного територіального устрою.

Поняття, види та ознаки державного територіального устрою.

Поняття, види та ознаки унітарних держав.

Поняття, види та ознаки федеративних держав.

Поняття, види та ознаки конфедерацій.

Тема 9. Поняття політичного режиму.

Поняття суспільної влади. Влада як універсальний механізм організації суспільного життя. Розподіл суспільної влади на політичну та неполітичну.

Політична система суспільства як сукупність усіх політичних явищ. Елементи політичної системи. Людина в політичній системі суспільства.

Види політичних систем: вплив соціально-економічних формаций та політичних режимів на політичну систему.

Держава як центральний компонент політичної системи. Співвідношення політичної і державної влади. Рівні організації і функціонування політичної влади

Тема 10. Сучасні концепції держави.

Класифікація сучасних концепцій держави.

Поняття правої держави, її характеристика.

Поняття та ознаки соціальної держави.

Взаємозв'язок соціальної, правої держави і громадянського суспільства.

Тема 11. Право: поняття, сутність, ознаки, функції.

Поняття та основні ознаки права.

Сутність права.

Функції права.

Тема 12. Правове регулювання: поняття, стадії, механізм.

Поняття правового регулювання.

Стадії правового регулювання.

Механізм правового регулювання.

Тема 13. Норми права та інші соціальні норми.

1. Поняття, ознаки і функції соціальних норм.

2. Класифікація соціальних норм.

3. Взаємодія норм права та інших соціальних норм.

Тема 14. Структура правових норм.

1. Поняття і структура правової норми.
2. Поняття, ознаки і види гіпотез.
3. Поняття, зміст і види диспозицій.
4. Поняття, види і призначення санкцій.

Тема 15. Форми (джерела) права. Правотворчість.

1. Поняття і види джерел права.
2. Поняття правотворчості та її види.
3. Стадії правотворчого процесу.

Тема 16. Система права та її основні елементи.

1. Поняття, зміст і будова системи права.
2. Галузі права.
3. Інститути права.
4. Система права України.

Тема 17. Система законодавства. Поняття і види нормативно-правових актів.

1. Поняття і будова системи законодавства. Співвідношення системи законодавства і права.
2. Поняття і ознаки нормативно-правового акта.
3. Класифікація нормативно-правових актів.
4. Чинність нормативно-правових актів в часі, просторі і за колом осіб.

Тема 18. Правові відносини.

1. Поняття, ознаки і структура правових відносин.
2. Класифікація правових відносин.
3. Поняття і види суб'єктів правових відносин.
4. Поняття об'єктів правових відносин.

Тема 19. Правореалізація. Правозастосування.

1. Поняття і форми реалізації права.
2. Поняття застосування права та його стадії.
3. Акти застосування права. Поняття і види
4. Правозастосування та його стадії.
5. Прогалини в праві та шляхи їх усунення.
6. Тлумачення права.

Тема 20. Юридичні факти. Юридичний обов'язок.

1. Поняття юридичного обов'язку.
2. Поняття і види юридичних фактів.

Тема 21. Поняття і види юридичної відповідальності.

1. Поняття, ознаки і принципи юридичної відповідальності.
2. Принципи юридичної відповідальності.
3. Класифікація юридичної відповідальності.

Тема 22. Поведінка особи у правовій сфері.

1. Поняття правової поведінки, ознаки та види.
2. Правомірна поведінка.
3. Поняття, ознаки і склад правопорушення.
4. Види правопорушень.

Тема 23. Правосвідомість і правова культура.

1. Поняття правосвідомості, її структура та функції.
2. Класифікація правосвідомості.
3. Поняття і види правової культури.
4. Правове виховання.

Тема 24. Законність та її гарантії.

1. Поняття і зміст законності.
2. Поняття, ознаки і зміст правопорядку.
3. Функції правопорядку.

Тема 25. Правові сім'ї.

1. Англо-саксонська правова сім'я.
2. Романо-германська правова сім'я.
3. Держави мусульманського права.

Тема 26. Поняття конституціоналізму

1. Поняття і характеристика конституцій.
2. Види конституцій.

Навчальна дисципліна «Конституційне право України»

- Тема 1. Державне (конституційне) право зарубіжних країн як навчальна дисципліна**
Поняття державного (конституційного) права зарубіжних країн як навчальної дисципліни. Предмет державного (конституційного) права зарубіжних країн як навчальної дисципліни.
Принципи державного (конституційного) права зарубіжних країн. Загальні та спеціальні принципи державного (конституційного) права зарубіжних країн.
Методи державного (конституційного) права зарубіжних країн.
Відмежування державного (конституційного) права зарубіжних країн від суміжних галузей права.

Джерела державного (конституційного) права зарубіжних країн. Конституції іноземних держав як джерело державного (конституційного) права зарубіжних країн. Інші джерела державного (конституційного) права зарубіжних країн.

Державне (конституційне) право зарубіжних країн як наука. Предмет державного (конституційного) права зарубіжних країн як науки.

Система державного (конституційного) права зарубіжних країн як навчальної дисципліни. Система науки державного (конституційного) права зарубіжних країн.

Тема 2. Теорія конституції.

Основи теорії конституції. Поняття конституції. Основні риси конституції. Основні функції конституції.

Юридичні властивості конституції та порядок її прийняття.

Класифікація конституцій. Кодифіковані і не кодифіковані конституції.

Основні елементи структури конституції. Преамбула. Основна частина, прикінцеві та перехідні положення. Стиль конституцій. Предмет регулювання конституцій, його основні елементи.

Еволюція конституцій і предмета конституційного регулювання. Шість періодів еволюції конституцій.

Тема 3. Права та свободи людини і громадянина в зарубіжних країнах.

Поняття прав і свобод людини і громадянина в зарубіжних країнах. Поняття правового статусу особи. Покоління прав людини.

Класифікація прав і свобод людини і громадянина. Права людини і права громадянина. Співвідношення прав людини і прав громадянина.

Природні та позитивні права.

Особисті права людини.

Політичні права людини і громадянина.

Економічні права людини і громадянина.

Соціальні права людини і громадянина.

Культурні права людини і громадянина. Екологічні права людини і громадянина.

Права та свободи людини і громадянина за міжнародним правом. Загальна Декларація прав людини від 10 грудня 1948 року. Інші документи, що закріплюють права та свободи людини і громадянина за міжнародним правом.

Обов'язки людини і громадянина.

Національний механізм захисту прав і свобод людини і громадянина.

Міжнародний механізм захисту прав людини і громадянина.

Права національних меншин за міжнародним правом. Національні меншини і право на самовизначення. Права корінних народів. Корінні народи і право на самовизначення

Тема 4. Основи конституційного права (державного) Європейського Союзу.

Європейський Союз як еволюція європейської інтеграції. Роль Європейського Союзу в житті сучасної Європи.

Заснування Європейського Союзу в 1992 році. Основні цілі Європейського Союзу.

Право Європейського Союзу. Європейський економічний простір.

Основні інститути Європейського Союзу. Європейський парламент. Порядок виборів до Європейського парламенту. Європейська Рада.

Європейська комісія. Повноваження Європейської комісії.

Проблематика інституту президента Європейського Союзу та перспективи її вирішення.

Суд Європейського Союзу. Інші органи Європейського Союзу.

Конституція Європейського Союзу: формування та перспективи прийняття

Тема 5. Основи конституційного (державного) права Великобританії.

Особливості конституційного права Великобританії. Особливості Конституції Великобританії.

Основні конституційні акти Великобританії. Білль про права 1689 р., Акт про престолонаслідування 1701 р., Акти про парламент 1911 і 1949 р., Акт про палату общин 1978 р. Акти про місцеве самоврядування 1972 і 1974 р., Акт про перів 1963 р.

Форма правління у Великобританії. Правовий статус парламенту. Правовий статус Палати общин. Правовий статус Палати лордів. Порядок виборів до парламенту. Правовий статус уряду. Порядок формування уряду. Взаємовідносини уряду та парламенту. Взаємовідносини парламенту та монарха. Взаємовідносини уряду та монарха.

Особливості британської монархії. Порядок престолонаслідування у Великобританії. Перспективи розвитку монархії у Великобританії. Правовий статус монарха Великобританії. Судова система Великобританії. Палата лордів як найвища судова інстанція Великобританії. Адміністративно-територіальний устрій Великобританії.

Тема 6. Основи конституційного (державного) права Франції.

Конституційний розвиток Франції. Конституція Франції 1958 року.

Права та обов'язки людини і громадянина у Франції. Адміністративно-територіальний устрій Франції. Особливості правового статусу заморських департаментів, заморських територій та територій з особливим статусом. Автономія Корсики.

Конституційно-правовий статус Президента Франції. Порядок виборів Президента Франції.

Парламент Франції. Порядок формування Національних Зборів та Сенату.

Уряд Франції. Повноваження уряду Франції. Порядок формування уряду Франції.

Взаємовідносини уряду та парламенту. Взаємовідносини парламенту та президента. Взаємовідносини уряду та президента.

Партійна система Франції.

Судова система Франції. Конституційна Рада. Державна Рада.

Тема 7. Основи конституційного (державного) права ФРН.

Конституційний розвиток ФРН. Конституція ФРН 1949 року.

Права та обов'язки людини і громадянина у ФРН.

Адміністративно-територіальний устрій ФРН. Основні принципи німецького федералізму. Правовий статус земель.

Конституційно-правовий статус Президента ФРН. Порядок виборів Президента ФРН.

Парламент ФРН. Порядок формування Бундестагу та Бундесрату.

Уряд ФРН. Повноваження уряду ФРН. Порядок формування уряду ФРН. Правовий статус канцлера.

Взаємовідносини уряду та парламенту. Взаємовідносини парламенту та президента.

Взаємовідносини уряду та президента.

Партійна система ФРН.

Судова система ФРН. Федеральний конституційний суд.

Тема 8. Основи конституційного (державного) права США.

Конституційний розвиток США. Конституція США 1787 року.

Права та обов'язки людини і громадянина у США.

Адміністративно-територіальний устрій США. Правовий статус штатів.

Конституційно-правовий статус Президента США. Порядок виборів Президента США.

Парламент США. Порядок формування Палати Представників та Сенату.

Правовий статус Віце-президента.

Взаємовідносини парламенту та президента.

Партійна система США.

Судова система США.

Тема 9. Основи конституційного (державного) права Італії.

Конституційний розвиток Італії. Конституція Італії 1947 року. Реформи 1993 – 2004 рр.

Права та обов'язки людини і громадянина у Італії.

Адміністративно-територіальний устрій Італії.

Конституційно-правовий статус Президента Італії. Порядок виборів Президента Італії.

Парламент Італії. Порядок формування Палати депутатів та Сенату.

Уряд Італії. Повноваження уряду Італії. Порядок формування уряду Італії. Правовий статус Прем'єр-міністра Італії.

Взаємовідносини уряду та парламенту. Взаємовідносини парламенту та президента.

Взаємовідносини уряду та президента.

Партійна система Італії.

Судова система Італії. Конституційний суд Італії.

Тема 10. Основи конституційного (державного) права Російської Федерації.

Конституційний розвиток Російської Федерації. Конституція Російської Федерації 1993 року.

Права та обов'язки людини і громадянина у Російської Федерації.

Адміністративно-територіальний устрій Російської Федерації. Особливості правового статусу суб'єктів Російської Федерації.

Конституційно-правовий статус Президента Російської Федерації. Порядок виборів Президента Російської Федерації.

Парламент Російської Федерації. Порядок формування Державної Думи та Ради Федерації.

Уряд Російської Федерації. Повноваження уряду Російської Федерації. Порядок формування уряду Російської Федерації. Правовий статус Прем'єр-міністра Російської Федерації.

Взаємовідносини уряду та парламенту. Взаємовідносини парламенту та президента.

Взаємовідносини уряду та президента.

Партійна система Російської Федерації.

Судова система Російської Федерації. Конституційний суд Російської Федерації

Тема 11. Основи конституційного (державного) права Японії.

Конституційний розвиток Японії. Конституція Японії 1947 року.

Права та обов'язки людини і громадянина у Японії.

Адміністративно-територіальний устрій Японії.

Конституційно-правовий статус Імператора Японії.

Парламент Японії. Порядок формування Палати Представників та Палати Радників.

Уряд Японії. Повноваження уряду Японії. Порядок формування уряду Японії. Правовий статус Прем'єр-міністра Японії.

Взаємовідносини уряду та парламенту. Взаємовідносини парламенту та імператора.

Взаємовідносини уряду та імператора.

Партійна система Японії.

Судова система Японії. Верховний суд Японії.

Тема 12. Основи конституційного (державного) права Китаю

Конституційний розвиток Китаю (Китайської Народної Республіки). Конституція Китаю 1982 року.

Права та обов'язки людини і громадянина у Китаї.

Адміністративно-територіальний устрій Китаю.

Конституційно-правовий статус Всекитайських зборів народних представників. Порядок виборів Всекитайських зборів народних представників.

Постійний комітет Всекитайських зборів народних представників.

Конституційно-правовий статус Голови Китаю.

Конституційно-правовий статус Державної Ради Китаю. Повноваження уряду Державної Ради Китаю. Порядок формування Державної Ради Китаю.

Партійна система Китаю. Роль Комуністичної Партиї Китаю у суспільно-політичному житті держави.

Судова система Китаю.

Тема 13. Основи конституційного (державного) права Чехії, Словаччини та Угорщини.

Конституції Чехії, Словаччини та Угорщини.

Права та обов'язки людини і громадянина у Чехії, Словаччині та Угорщині.

Адміністративно-територіальний устрій Чехії, Словаччини та Угорщини.

Конституційно-правовий статус Президента Чехії, Словаччини та Угорщини.

Парламент Чехії, Словаччини та Угорщини.

Уряд Чехії, Словаччини та Угорщини

НАВЧАЛЬНА ДИСЦИПЛІНА «ТРУДОВЕ ПРАВО»

Тема 1. Поняття, предмет, метод і система трудового права.

Правове значення праці в сучасних ринкових умовах розвитку суспільства. Поняття трудового права як галузі права. Трудове право як складова частина системи права України.

Суспільні відносини, що становлять предмет регулювання трудового права України.

Метод правового регулювання трудових відносин.

Функції трудового права.

Відмежування трудового права від суміжних галузей права.

Система трудового права і її значення в регулюванні трудових відносин як самостійної галузі права.

Система науки трудового права.

Тема 2. Джерела трудового права України.

Поняття джерел трудового права України, форми їх вираження. Класифікація джерел трудового права. Конституція України як основне джерело трудового права.

Кодекс законів про працю та інші закони України, що регулюють трудові відносини.

Підзаконні акти, що регулюють трудові відносини. Комpetенція Кабінету Міністрів України по прийняттю нормативних актів. Акти про працю та з соціальних питань, що приймаються Міністерством праці України. Комpetенція інших міністерств щодо прийняття нормативних актів.

Локальні праві акти. Роль професійних спілок і трудових колективів в галузі правового регулювання трудових відносин.

Значення керівних роз'яснень Пленуму Верховного Суду України для однакового застосування законодавства про працю суб'єктами права.

Єдність і диференціація в правовому регулюванні трудових відносин. Загальне і спеціальне законодавство.

Тема 3. Основні принципи трудового права.

Поняття принципів трудового права України. Економічна і соціальна основа принципів трудового права України.

Класифікація принципів. Співвідношення принципів і норм права. Відмінність між принципами як вираженими в праві основними керівними положеннями і суб'єктивними правами та обов'язками, реалізація яких забезпечується комплексом організаційно-правових гарантій.

Загальні принципи правового регулювання трудових відносин, що відображені в основних правах і обов'язках громадян, закріплених в Конституції України.

Принципи трудового права, закріплі в Кодексі законів про працю України та інших законодавчих актах України. Зміст основних принципів трудового права.

Тема 4. Суб'єкти трудового права.

Поняття і класифікація суб'єктів трудового права. Правовий статус суб'єктів трудового права: суб'єктивні права, обов'язки і відповідальність суб'єктів трудового права.

Громадяни (працівники) України як суб'єкти трудового права. Правовий статус іноземців і осіб без громадянства як суб'єктів трудового права.

Власник підприємства, установи, організації" або уповноважений ним орган як суб'єкт трудового права України. Підприємство, установа, організація як суб'єкт трудового права. Зміст трудової правосуб'ектності державного підприємства (права та обов'язки щодо організації праці працівників).

Спільні, кооперативні, орендні, акціонерні підприємства, організації, підприємства з іноземними інвестиціями як суб'єкти трудового права.

Співвідношення понять власник підприємства і адміністрація підприємства.

Трудовий колектив як суб'єкт трудового права.

Професійні спілки як суб'єкти трудового права.

Тема 5. Трудові колективи. Профспілки у сфері трудових правовідносин.

Поняття, види і правовий статус трудових колективів. Повноваження трудових колективів, їх класифікація. Механізм здійснення повноважень і самоврядування трудового колективу.

Поняття профспілок, їх завдання і функції. Нормативно-правове регулювання їхньої діяльності.

Загальна характеристика правового статусу профспілок у сфері праці. Класифікація прав профспілок. Захисна функція профспілок в умовах переходу до ринкової економіки.

Гарантії прав профспілок і виборних профспілкових працівників. Відповідальність профспілок. Співвідношення прав профспілок, органів громадської самодіяльності на підприємствах, колективу працівників.

Право працівників на участь в управлінні підприємством, установою, організацією.

Обов'язки власника або уповноваженого ним органу по забезпеченням діяльності профспілок.

Поняття, види, основні функції і повноваження трудових колективів в регулюванні процесу праці. Форми і методи здійснення повноважень трудових колективів. Правовий статус колективу виробничої бригади і його повноваження в галузі праці.

Органи трудового колективу (загальні збори, рада трудового колективу) і їх повноваження.

Додаткові гарантії для виборних профспілкових працівників, членів рад (правління) підприємств і рад трудових колективів.

Тема 6. Трудові правовідносини.

Поняття індивідуальних трудових правовідносин. Суб'єкти трудових правовідносин. Умови виникнення трудових правовідносин: трудова праводіздатність суб'єктів, наявність правої норми, здійснення юридичного факту, з яким закон пов'язує виникнення, зміну чи припинення трудових відносин.

Підстави виникнення трудових правовідносин: трудовий договір, контракт, вибори на посаду, адміністративний акт призначення на посаду, направлення молодих спеціалістів і робітників після закінчення ними відповідних закладів. Зміст трудових правовідносин.

Класифікація трудових правовідносин: індивідуальні трудові правовідносини та колективні трудові правовідносини.

Тема 7. Колективні договори та угоди.

Історія виникнення колективних договорів і основні етапи їх розвитку в Україні. Правове регулювання колективних договорів.

Характеристика міжнародних правових норм, що регулюють порядок укладення колективних договорів. Поняття колективного договору. Поняття колективних угод, їх види та зміст. Генеральна угода, галузеві і регіональні угоди, їх сторони. Порядок укладення, зміни угод і контроль за їхнім виконанням. Юридичне та господарське значення колективних договорів та угод.

Порядок ведення переговорів по укладенню колективних договорів (угод) в Україні. Сторони колективного договору (угоди). Підготовка проекту колективного договору, форма колективного договору.

Порядок укладення колективного договору і його зміст. Класифікація умов колективного договору. Нормативні і зобов'язальні умови. Правові і морально-суспільні зобов'язання в колективних договорах. Основні розділи колективних договорів, їх характеристика. Додатки до нього.

Сфера дії договору. Розв'язання розбіжностей, що виникають при укладенні, зміні колективного договору. Внесення змін і доповнень до колективного договору.

Контроль за виконанням колективного договору. Звіти про виконання колективного договору. Види відповідальності за порушення колективного договору. Розгляд спорів між сторонами договору.

Тема 8. Правова організація працевлаштування громадян.

Поняття зайнятості населення. Законодавство про зайнятість. Міжнародні правові акти про зайнятість.

Державні гарантії права на вибір виду зайнятості в Україні. Державна служба зайнятості, її структура, функції та права. Державний фонд сприяння зайнятості.

Поняття працевлаштування. Правові форми працевлаштування. Поняття підходячої роботи. Особливості працевлаштування деяких категорій громадян: неповнолітніх, молоді, яка закінчила середню загальноосвітню школу, демобілізованих із Збройних Сил України, інвалідів тощо. Професійна підготовка і перепідготовка незайнятих громадян.

Правові відносини органів працевлаштування з підприємствами, установами, організаціями. Права і обов'язки підприємств, установ, організацій у реалізації державної політики зайнятості населення. Правові відносини органів працевлаштування з громадянами. Права і обов'язки громадян, які звернулися з питаннями працевлаштування.

Організований набір працівників, переселення та інші форми сприяння у влаштуванні на роботу. Розподіл на роботу молодих робітників та спеціалістів після закінчення ними відповідних навчальних закладів. Організація оплачуваних громадських робіт.

Безробітні та їх правовий статус. Визначення безробітного. Порядок реєстрації громадян як безробітних. Види компенсації безробітним. Припинення виплати допомоги по безробіттю. Матеріальна допомога членам сім'ї безробітного.

Тема 9. Трудовий договір.

Поняття трудового договору. Трудовий договір як форма реалізації громадянами конституційного права на працю. Народногосподарське і правове значення трудового договору.

Трудовий договір як підстава виникнення трудових відносин. Контракт як вид трудового договору, сфера його застосування. Інші форми угод про застосування праці за винагороду. Відмінність цих угод від угод цивільно-правового характеру.

Гарантії при прийнятті на роботу неповнолітніх, вагітних жінок та жінок, що мають дітей, інвалідів та інших категорій громадян. Судовий захист від необґрунтованої відмови у прийнятті на роботу.

Сторони трудового договору. Поняття трудової функції і місця роботи по трудовому договору.

Строк трудового договору. Укладення трудового договору на невизначений строк, на визначений строк, встановлений за погодженням сторін, на час виконання певної роботи.

Види трудових договорів. Особливості окремих видів трудових договорів: трудовий договір державного службовця, трудовий договір за суміщенням професій (посад), трудовий договір про роботу за сумісництвом тощо.

Зміст трудового договору. Умови трудового договору, що визначаються сторонами. Необхідні і факультативні умови трудового договору. Умови, що передбачаються законодавством. Недійсність умов договорів про працю, які погіршують становище працівників.

Форма трудового договору. Випадки, коли додержання письмової форми трудового договору є обов'язковим.

Загальний порядок укладення трудового договору. Документи, які подаються при укладенні трудового договору. Порядок оформлення трудового договору. Трудова книжка і порядок й оформлення при прийнятті на роботу.

Сторони трудового договору. Укладення трудових договорів на невизначений строк, на визначений строк, встановлений за погодженням сторін, на час виконання певної роботи.

Інші види трудових договорів: договори, що укладаються в порядку організованого набору; для роботи в райони з особливими природними географічними і геологічними умовами та умовами підвищеного ризику для здоров'я, з надомниками, на сезонну та тимчасову роботу та інші.

Правові питання підготовки кадрів на виробництві. Підвищення кваліфікації кадрів. Перепідготовка кадрів і навчання другим професіям.

Випробування при прийнятті на роботу. Строки випробування. Результати випробування при прийнятті на роботу. Оскарження результатів випробування.

Обов'язок власника або уповноваженого ним органу проінструктувати працівника і визначити йому робоче місце. Обов'язок працівника особисто виконувати доручену йому роботу. Заборона вимагати виконання роботи, не обумовленої трудовим договором.

Поняття переведення на іншу роботу і його відмінність від переміщення. Види переведень на іншу роботу. Переведення на іншу постійну роботу. Зміна істотних умов праці. Тимчасове переведення на іншу роботу, його види: в разі виробничої потреби, для заміни відсутнього працівника, в разі простою, на вимогу працівника. Заборона переведення на некваліфіковані роботи. Переміщення на інше робоче місце.

Атестація працівників та її значення, правові наслідки атестації.

Тема 10. Припинення трудового договору.

Підстави припинення трудового договору. Класифікація підстав припинення трудового договору. Порядок припинення трудового договору за угодою сторін, при закінченні строку трудового договору, при призові на військову службу, при переведенні працівника за його згодою, на інше підприємство, установу, організацію або перехід на виборну посаду, при відмові працівника від переведення на роботу в іншу місцевість разом з підприємством, установою, організацією, при відмові продовжувати роботу у зв'язку зі зміною істотних умов праці, при засудженні працівника до покарання, яке виключає можливість продовження даної роботи, при направленні працівника за постановою суду до лікувально-трудового профілакторію, при порушенні правил прийняття на роботу, з підстав, передбачених контрактом.

Розірвання трудового договору з ініціативи працівника. Попередження власника або уповноваженого ним органу про розірвання трудового договору, укладеного на невизначений строк. Право працівника відмовитися від заяви про розірвання трудового договору. Розірвання строкового трудового договору. Спори про дострокове розірвання трудового договору.

Розірвання трудового договору з ініціативи власника або уповноваженого ним органу. Підстави розірвання трудового договору з ініціативи власника або уповноваженого ним органу: основні і додаткові.

Зміна в організації виробництва і праці як підстава розірвання трудового договору. Переважне право на залишення на роботі при вивільненні працівників у зв'язку із змінами в

організації виробництва і праці. Гарантії забезпечення права на працю вивільненим працівникам. Порядок вивільнення працівників, надання їм пільг і компенсацій.

Особливості звільнення з роботи при невідповідності здатності посаді або виконуваній роботі, при різного роду порушеннях трудової дисципліни, при тривалій хворобі працівника тощо.

Згода профспілкового органу на розірвання трудового договору з ініціативи власника або уповноваженого ним органу. Випадки, коли такої згоди не вимагається. Юридичне значення згоди профспілкового органу на звільнення працівників.

Додаткові (крім ст.41 КЗпП України) підстави звільнення з ініціативи власника або уповноваженого ним органу, що містяться в інших правових нормах.

Обмеження звільнення з ініціативи власника або уповноваженого ним органу деяких категорій працівників. Періоди, протягом яких власник або уповноважений ним орган не вправі розірвати трудовий договір з власної ініціативи. Вихідна допомога. Розмір і виплати. Розірвання трудового договору на вимогу профспілкового органу. Право на оскарження вимоги профспілкового органу.

Відсторонення від роботи і його відмінність від розірвання трудового договору. Порядок оскарження відсторонення від роботи.

Порядок оформлення звільнення і проведення розрахунку. Правові наслідки звільнення з роботи.

Тема 11. Робочий час.

Поняття робочого часу. Правові нормативи робочого часу. Поняття і види робочого тижня, робочої зміни і робочого дня.

Нормальна і скорочена тривалість робочого часу. Неповний робочий час.

Графіки змінності роботи. Вахтовий метод організації робіт, його суть. Гнучкі графіки роботи.

Поняття режиму робочого часу і порядок його встановлення. Початок і закінчення роботи. Поділ робочого дня на частини. Ненормований режим праці. Поденний і підсумований облік робочого часу.

Тривалість роботи напередодні свяtkових, вихідних і неробочих днів. Тривалість роботи у нічний час.

Поняття надурочних робіт та порядок їх застосування. Чергування на підприємствах і в установах.

Тема 12. Час відпочинку.

Поняття відпочинку та його види. Перерви протягом робочого дня і між робочими днями. Щотижневий відпочинок. Особливості встановлення вихідних днів на безперервно діючих підприємствах і в організаціях, що займаються обслуговуванням населення.

Заборона роботи у вихідні дні. Винятковий порядок застосування такої роботи.

Свяtkові і неробочі дні.

Поняття відпустки. Закон України "Про відпустки" від 15 листопада 1996 р. Види відпусток. Щорічні відпустки та їх види. Щорічна основна відпустка та її тривалість. Щорічні додаткові відпустки та їх тривалість. Обчислення стажу роботи, що дає право на щорічну відпустку. Порядок надання щорічних відпусток.

Додаткові відпустки у зв'язку з навчанням. Творчі відпустки. Соціальні відпустки, їх види та порядок надання.

Оплата відпусток.

Відпустки без збереження заробітної плати. Випадки надання відпустки без збереження заробітної плати в обов'язковому порядку.

Державний контроль за додержанням законодавства про відпустки та відповідальність за його порушення.

Тема 13. Правове регулювання оплати праці.

Поняття і зміст заробітної плати. Структура заробітної плати: основна заробітна плата, додаткова заробітна плата, інші заохочувальні та компенсаційні виплати.

Сфера регулювання заробітної плати: державне регулювання заробітної плати, договірне регулювання заробітної плати.

Реформа оплати праці в Україні в умовах переходу до ринкових відносин.

Організація оплати праці на підприємстві. Нормування праці: норми виробітку, норми часу, норми обслуговування, нормовані виробничі завдання, норми чисельності; відрядні розцінки. Порядок запровадження, змін і перегляду норм праці. Умови праці, які мають враховуватися при розробленні норм праці. Строк дії норм праці.

Закон України "Про оплату праці" від 24 березня 1995 р. та інші законодавчі акти про оплату праці.

Тарифна система оплати праці та її елементи: тарифні сітки, тарифні ставки, схеми посадових окладів, тарифно-кваліфікаційні характеристики (довідники). Надбавки і доплати до заробітної плати.

Система заробітної плати та її види: погодинна, відрядна. Преміювання працівників. Винагорода за результатами роботи за рік. Оплата праці при відхиленні від нормальних умов праці. Обчислення середньої заробітної плати. Індексація заробітної плати. Компенсація втрати частини заробітної плати у зв'язку з порушенням строків її виплати. Порядок виплати заробітної плати. Відрахування із заробітної плати.

Тема 14. Гарантійні та компенсаційні виплати.

Поняття гарантійних та компенсаційних виплат. Гарантійні виплати та їхні види: під час виконання державних або громадських обов'язків; пов'язані з реалізацією права на освіту, безкоштовну професійну підготовку; пов'язані з реалізацією права на відпочинок і охорону здоров'я тощо. Гарантійні доплати, їх види.

Обчислення середнього заробітку при гарантійних виплатах та доплатах. Компенсаційні виплати та їх види: компенсаційні виплати при службових відрядженнях, при переїзді в іншу місцевість, за невиданий спеціальний одяг і спеціальне взуття, компенсаційні надбавки, амортизаційні виплати тощо.

Тема 15. Матеріальна відповідальність сторін трудового договору.

Поняття матеріальної відповідальності за шкоду, завдану підприємству, установі, організації, її відмінність від майнової відповідальності за цивільним правом.

Підстави і умови матеріальної відповідальності. Поняття категорії нормального виробничо-гospодарського ризику.

Види матеріальної відповідальності за шкоду, заподіяну підприємству, установі, організації. Випадки обмеженої матеріальної відповідальності. Випадки застосування повної матеріальної відповідальності. Межі матеріальної відповідальності у випадках, коли фактичний розмір шкоди перевищує її номінальний розмір.

Визначення розміру шкоди. Обставини, які підлягають врахуванню при визначені розміру шкоди.

Порядок покриття шкоди, заподіяної працівником. Обов'язок власника доказування наявності умов для покладення матеріальної відповідальності на працівника.

Матеріальна відповідальність власника або уповноваженого ним органу за шкоду, заподіяну працівникові. Умови настання такої відповідальності. Випадки матеріальної відповідальності. Матеріальна та моральна відповідальність за шкоду, заподіяну працівникові ушкодженням здоров'я, пов'язаним з виконанням ним трудових обов'язків. Визначення розміру шкоди. Порядок покриття шкоди.

Тема 16. Правове забезпечення охорони праці.

Поняття охорони праці за трудовим правом. Закон України "Про охорону праці" від 14 жовтня 1992 р. та інше законодавство про охорону праці.

Норми і правила по техніці безпеки і виробничій санітарії, обов'язкові для власника і уповноваженого ним органу. Інструкції по охороні праці, обов'язкові для працюючих. Контроль за додержанням цих інструкцій.

Планування і фінансування заходів по охороні праці. Організація охорони праці на підприємстві. Інструктаж і навчання працівників правилам по техніці безпеки і виробничій санітарії.

Поняття нещасного випадку, пов'язаного з виробництвом. Акт про нещасний випадок і його значення для пенсійного забезпечення. Розслідування та реєстрація, облік нещасних випадків на виробництві. Спеціальне розслідування нещасних випадків.

Нагляд і контроль за дотриманням законодавства про працю і правил з охорони праці.

Відповідальність посадових осіб за порушення законодавства про працю і правил з охорони праці.

Тема 17. Особливості правового регулювання праці жінок та молоді.

Особливості правового регулювання праці жінок. Роботи, на яких забороняється застосування праці жінок. Обмеження праці жінок у нічний час.

Заборона застосування праці вагітних жінок і жінок, що мають дітей віком до 3 років, до нічних, надурочних робіт, робіт у вихідні дні і направлення їх у відрядження. Обмеження залучення жінок, що мають дітей від 3 до 14 років або дитину-інваліда до надурочних робіт і направлення їх у відрядження.

Переведення вагітних жінок і жінок, що мають дітей до 3 років, на легшу роботу. Перерви для годування дитини.

Відпустки у зв'язку з вагітністю та пологами і по догляду за дитиною. Порядок надання вагітним жінкам щорічної відпустки. Порядок надання відпусток по догляду за дитиною і зарахування їх в стаж роботи. Відпустки жінкам, що усиновили дітей.

Гарантії при прийнятті на роботу і звільненні вагітних жінок і жінок, що мають дітей.

Гарантії особам, які виховують малолітніх дітей без матері. Соціально-побутове обслуговування жінок.

Поняття молоді. Законодавство, що регулює працю молоді. Права молоді, права неповнолітніх в трудових правовідносинах. Вік, з якого допускається прийняття на роботу.

Роботи, на яких забороняється застосування праці осіб молодше 18 років.

Тривалість робочого часу неповнолітніх. Норми виробітку для молодих робітників. Оплата праці неповнолітніх при скороченій тривалості робочого часу. Відпустки працівникам молодше 18 років.

Професійне навчання на виробництві. Забезпечення молоді роботою.

Особливості звільнення неповнолітніх та молоді.

Тема 18. Пільги для працівників, які поєднують роботу з навчанням.

Організація виробничого навчання. Поняття єдиної системи безперервної освіти.

Підготовка виробничих кадрів безпосередньо на виробництві в професійно-навчальних закладах. Підготовка спеціалістів у вищих навчальних закладах.

Пільги працівникам, які навчаються в загальноосвітніх школах та професійно-технічних навчальних закладах.

Пільги для працівників, які навчаються без відриву від виробництва в заочних та вечірніх вищих навчальних закладах.

Пільги працівникам, допущеним до вступних іспитів у вищі заклади освіти.

Підвищення кваліфікації працівників. Перепідготовка працівників. Особливості правового регулювання праці школярів.

Тема 19. Трудова дисципліна.

Поняття і значення дисципліни праці, засоби її забезпечення в умовах переходу до ринкових відносин.

Правове регулювання внутрішнього трудового розпорядку. Обов'язки працівника, власника підприємства, установи, організації або уповноваженого ним органу або фізичної особи.

Заохочення за успіхи в роботі. Поняття, підстави, види заохочень і порядок їх застосування.

Дисциплінарна відповідальність працівників та її види. Дисциплінарні стягнення, порядок їх застосування, оскарження і зняття. Додаткові заходи впливу на порушників трудової дисципліни.

Заходи громадського впливу, що застосовуються в разі порушення трудової дисципліни. Повноваження трудових колективів, профспілкових органів, товариських судів в забезпечення трудової дисципліни.

Тема 20. Трудові спори і порядок їх вирішення.

Індивідуальні трудові спори. Причини виникнення індивідуальних трудових спорів. Поняття індивідуального трудового спору і їх класифікація. Види індивідуальних трудових спорів. Органи по розгляду індивідуальних трудових спорів. Юридична природа комісій по трудових спорах. Організація комісій по трудових спорах. Комpetенція комісії по трудових спорах.

Сроки звернення до КТС та порядок прийняття заяв працівника. Порядок і строки розгляду трудового спору в КТС.

Порядок прийняття рішень. Оскарження рішення КТС. Строк і порядок виконання рішення КТС.

Розгляд трудових спорів у судовому порядку. Комpetенція районного (міського) суду. Трудові спори, що підлягають безпосередньому розглядові в районних (міських) судах.

Розгляд трудових спорів про поновлення на роботі. Порядок поновлення на роботі і стягнення заробітної плати за час вимушеної прогулки.

Покладення матеріальної відповідальності на службову особу, винну в незаконному звільненні або переведенні працівника.

Порядок розгляду судами скарг на неправомірні дії органів державного управління і службових осіб, що ущемляють трудові права громадян.

Особливості розгляду трудових спорів про шкоду, заподіяну працівникові каліцитом або іншим ушкодженням здоров'я.

Сроки звернення і строки вирішення трудових спорів. Позовна давність в трудовому праві. Обчислення строків, передбачених КЗпП.

Колективні трудові спори. Поняття колективних трудових спорів та їх класифікація. Причини виникнення колективних трудових спорів.

Органи по розв'язанню колективних трудових спорів. Примирні комісії. Трудовий арбітраж. Незалежний посередник. Національна служба посередництва і примирення.

Страйк як крайній засіб вирішення колективних трудових спорів. Локаут. Порядок розв'язання колективних трудових спорів.

Права працівників на об'єднання в професійні спілки. Права професійних спілок. Основні функції професійних спілок в галузі праці. Правовий статус органів професійних спілок. Роль професійних спілок у виникненні, зміні та припиненні трудових відносин.

Тема 21. Нагляд і контроль за дотриманням законодавства про працю.

Поняття нагляду і контролю за додержанням законодавства про працю як гарантія трудових прав працівників.

Органи, що здійснюють нагляд і контроль за дотриманням законодавства про працю, їх повноваження. Державна інспекція праці Міністерства праці і соціальної політики України, Державна інспекція охорони праці Комітету по нагляду за охороною праці України, органи державного пожежного нагляду, органи і установи санітарно-епідеміологічної служби.

Повноваження місцевих органів виконавчої влади і органів місцевого самоврядування в сфері праці.

Тема 22. Міжнародно-правове регулювання праці.

Поняття міжнародно-правового регулювання праці, його суб'єкти. Міжнародна організація праці, її структура, основні напрями діяльності.

Джерела міжнародно-правового регулювання праці. Конвенції та рекомендації МОП. Загальна декларація прав людини. Міжнародні пакти про права людини. Акти Ради Європи та Європейського Союзу.

Основні права людини в сфері праці. Право на працю. Заборона примусової праці. Рівність в праці. Заборона дискримінації. Право на асоціацію. Права представників трудящих на підприємстві. Право на колективні договори. Право на страйк.

Зайнятість і працевлаштування. Умови праці. Правове регулювання охорони праці. Соціальне співробітництво організацій працівників та роботодавців. Мирні засоби вирішення трудових конфліктів.